

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

*для студентів III курсу
заочного факультету*

Тематика курсових робіт з навчальної дисципліни “Цивільне право України” для студентів III курсу заочного факультету /
Уклад.: Т.І. Бегова, І.П. Жигалкін, А.М. Ісаєв та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 36 с.

У к л а д а ч і: Т.І. Бегова,
І.П. Жигалкін,
А.М. Ісаєв,
В.І. Крат,
С.В. Кривобок,
Я.В. Новохатська,
Р.І. Таш’ян.

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
академії (протокол № 4 від 25.06.2010 р.)*

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Тематика курсових робіт з навчальної дисципліни “Цивільне право України” має допомогти студентам при підготовці та написанні курсових робіт з цивільного права в обсязі, що вивчається на III курсі заочного факультету.

Обирати можна будь-яку із запропонованих тем. За погодженням з викладачем дозволяється виконати курсову роботу на іншу тему, за умови, що вона відповідає даній навчальній дисципліні.

Перед написанням роботи необхідно проаналізувати рекомендовані нормативно-правові акти, навчальну та наукову літературу, матеріали судової практики, наукові публікації, що стосуються обраної теми. Слід дотримуватися порад щодо змісту кожного з питань плану курсової роботи та намагатися вичерпно розкрити їх.

Необхідним та важливим є використання матеріалів правозастосовної практики, опублікованих у відповідних періодичних виданнях (Вісник Верховного Суду України, Вісник господарського судочинства, Юридична практика, Адвокат та ін.) або розміщених на сайтах судових органів у мережі Інтернет (<http://www.scourt.gov.ua/>, <http://www.arbitr.gov.ua/>, <http://www.reyestr.court.gov.ua/>, <http://www.vasu.gov.ua/>).

Курсова робота має бути належним чином оформлена, виконана грамотно, українською мовою, написана власноручно, мати чітку та логічну структуру: зміст, вступ (2-3 с.); основна частина згідно з планом (20-25 с.); висновки (2-3 с.); перелік використаних джерел.

Список нормативних актів та літератури до всіх тем

Конституція України від 28.06.1996 р. з наст. змінами // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1972 – 2007). – Х.: Вид. ФОП Вапнярчук Н.М., 2007. – 720 с.

Судова практика Верховного Суду України у цивільних справах / За заг. ред. А.Г. Яреми. – К.: Ін Юре, 2006. – 460 с.

Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Лист ВГСУ від 07.04.2008 р. № 01-8/211 // Вісн. госп. судочинства. – 2008. – № 3.

Наук.-практ. комент. Цивільного кодексу України: У 2-х т. / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – Т. 1. – 832 с.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – 928 с.

Цивільне право України: Підруч.: У 2-х т. / За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К.: Вид. Дім Ін Юре, 2004. – Т. 1 – 480 с.

Цивільне право України: Навч. посіб. Кн. перша / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – Вид. 3-тє, доповн. і переробл. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 736 с.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За

заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Страйд, 2010. – Т. 1. – Загальні положення. – 320 с.; 2009. – Т. 2. – Фізичні особи. – 296 с.; т. 3. – Юридична особа. – 736 с.; т. 12. – Спадкове право. – 544 с.

Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. А. Довгерта. – К.: Укр. центр правн. студій, 2000. – 336 с.

Колодій А. М. Принципи права України: Моногр. – К.: Юрінком Інтер. – 1998. – 208 с.

Наук.-практ. комент. до цивільного законодавства України: У 4-х т. / А.Г. Ярема, В.Я. Карабань, В.В. Кривенко, В.Г. Ротань. – Т. 1. – К.: А.С.К.; Севастополь: Ін-т юрид. дослідж., 2004. – 928 с.

Підопригора О.А., Підопригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посіб. для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.

Проблемні питання у застосуванні Цивільного і Господарського кодексів України / Під ред. А.Г. Яреми, В.Г. Ротаня. – К.: Реферат, 2005. – 336 с.

Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): Моногр. – Х.: Право, 2008. – 240 с.

Примак В.Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика): Моногр. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 432 с.

Ромовська З.В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс: Підруч. – К.: Атіка, 2005. – 560 с.

Сивий Р.Б. Приватне (цивільне) право в системі права України: Моногр. – К.: КВІЦ, 2006. – 214 с.

Т е м а 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ ПРАВА

П л а н

1. Предмет цивільного права.
2. Метод цивільного права та чинники, що його зумовлюють.
3. Цивільне право в системі права України, його взаємодія з іншими галузями права.

При відповіді на перше питання необхідно визначити складові предмета цивільного права, дати характеристику особистих немайнових та майнових відносин, що регулюються цивільним правом. Доцільно проаналізувати критерії на основі яких певні відносини включаються до предмета цивільного права. Слід визначити особливості цивільного права як права приватного.

Висвітлюючи друге питання, потрібно охарактеризувати метод, тобто прийоми і засоби, за допомогою яких відносини регулюються цивільним правом. При цьому важливо мати на увазі, що чинниками, які його зумовлюють, є юридичний статус суб'єктів, особливості виникнення правових зв'язків між ними, специфіка вирішення спорів, особливості заходів впливу на особу, що порушила права.

Відповідь на третє питання повинна містити аналіз взаємодії цивільного права як права приватного з публічним правом, з такими його галузями, як цивільне процесуальне право, трудове, адміністративне право тощо.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Азімов Ч. Н. Про приватне і публічне право // Право України. – 1995. – № 1. – С. 32-34.

Азімов Ч. Н. Поняття і зміст приватного права // Вісн. Акад. прав. наук України. – 1998. – № 3. – С. 50-58.

Борисова В.І. До чинників, що характеризують цивільне право України як галузь приватного права // Там же. – 2005. – № 2. – С. 105-116.

Братусь С.Н. Предмет и система советского гражданского права. – М.: Юстицинформ, 2005. – 208 с.

Малеина М. Н. О предмете гражданского права // Государство и право. – 2001. – № 1. – С. 29-33.

Підопригора О. А. Розмежування і взаємодія приватного і публічного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2002. – № 4. – С. 77-86.

Сивий Р.Б. Приватне (цивільне) право в системі права України: Моногр. – К.: КВЦ, 2006. – 214 с.

Сібільов М.М. Загальна характеристика сфери приватного права // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2001. – № 2. – С. 123-134.

Сібільов М.М. Поняття правового режиму приватного права // Там же. – 2001. – № 4. – С. 106-116.

Сібільов М.М. Щодо “порад” господарників про актуалізацію предмета досліджень і викладання цивільного права // Там же. – 2008. – №1. – С. 159-171.

Харитонов Є.О. Вступ до цивільного права України: Навч. посіб. – К.: Істина, 2006. – 288 с.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Страйд, 2010. – Т. 1. – Загальні положення. – 320 с.

Яковлев В. Ф. Гражданско-правовой метод регулирования общественных отношений. – М.: Статут, 2006. – 240 с.

Яковлев В.Ф. Принуждение в гражданском праве // Пробл. соврем. гражд. права: Сб. ст. – М.: Городец, 2000. – С. 211-222.

Т е м а 2. ФІЗИЧНІ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

П л а н

1. Правоздатність та дієздатність фізичної особи.
2. Місце проживання фізичної особи.
3. Безвісна відсутність. Визнання особи померлою.
4. Опіка та піклування.

При відповіді на перше питання важливо розкрити поняття правоздатності, при цьому вказати момент набуття правоздатності й проаналізувати її обмеження, а також необхідно визначити її основні види, підстави та порядок обмеження, визнання особи недієздатною.

Далі слід визначити поняття місця проживання фізичної особи, його структурні складові, розглянути співвідношення місця проживання та місця реєстрації, а також значення місця проживання для забезпечення правової охорони прав та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин.

Відповідь на третє питання повинна містити умови визначення фізичної особи безвісно відсутньою, порядок встановлення, а також правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою. Необхідно також показати особливість, умови, порядок встановлення та правові наслідки оголошення фізичної особи померлою.

Четверте питання потребує визначення та чіткого розмежування понять “опіка” та “піклування”. Важливо розглянути суб'єктний склад та визначити права і обов'язки осіб, над якими встановлюється опіка та піклування, а також коло повноважень опікунів та піклувальників.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 232.

Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402 – III з наст. змінами та допов // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Правила опіки та піклування: Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 р. № 34/166/131/88 // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 26. – Ст. 115.

Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 р. № 866 // Зб. уряд. норматив. актів України. – 2009. – № 32-33. – Ст. 508.

Про судову практику в справах про визнання громадянина обмежено дієздатним чи недієздатним: Постанови Пленуму ВСУ від 28.03.1972 р. № 3 // Цивільний кодекс. Цивільний процесуальний кодекс України. Постанови Пленуму Верховно-

го Суду України в цивільних справах / Відп. ред. П.І. Шевчук. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 262-265.

Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення: Постанова Пленуму ВСУ від 31.03.1995 р. № 5 // Там же. – С. 425-433.

Братусь С.Н. Субъекты гражданского права. – М.: Госюриздат, 1950. – 364 с.

Верзуб Б.М. Некоторые вопросы взаимодействия органов опеки и попечительства и нотариата по защите прав и законных интересов несовершеннолетних при совершении сделок отчуждения недвижимого имущества // Нотариат. – 2000. – № 5. – С.69-71.

Стефанчук М.О. Адикція як підстава обмеження цивільної дієздатності фізичної особи // Університет. наук. зап. – 2006. – № 3-4. – С.173-176.

Трофімов С. Встановлення нотаріусом опіки над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою // Мала енцикл. нотаріуса. – 2007. – № 2. – С.39-40.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Страйд, 2009. – Т. 2. – Фізичні особи. – 296 с.

Т е м а 3. ЮРИДИЧНІ ОСОБИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

П л а н

1. Поняття та ознаки юридичної особи.
2. Види юридичних осіб.
3. Створення і припинення юридичної особи.

Спочатку потрібно зупинитись на дефініції юридичної особи як організації, проаналізувати її змістовні ознаки. Також слід зосередити увагу на основних теоріях юридичної особи, що

сформувалися в юридичній науці.

Відповідаючи на друге питання, необхідно дати визначення видових особливостей юридичних осіб публічного права і приватного права, товариств і установ, підприємницьких і не підприємницьких товариств. Варто дослідити й інші види юридичних осіб.

Насамкінець слід проаналізувати порядок створення і державної реєстрації юридичної особи, способів і порядку її припинення (як з правонаступництвом, так і без правонаступництва).

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI з наст. змінами та допов. // Там же.

Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Лист ВГСУ від 07.04.2008 р. № 01-8/211 // Вісн. госп. судочинства. – 2008. – № 3.

Борисова В.И. Понятие и признаки юридического лица // Пробл. законності. – 2000. – № 45.

Борисова В.І. До співвідношення понять “юридична особа” та “підприємництво” // Там же. – 2001. – № 46. – С.69-73.

Борисова В.І. Про залежність юридичних осіб // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2000. – № 3. – С.102-109.

Борисова В. І. Інститут юридичної особи в сучасному цивільному праві України: Проблеми правового забезпечення економічної та соціальної політики в Україні: Матеріали наук. - практ. конф. (м. Харків, 24-25 трав. 2005 р.) / Відп. за вип. Ю. М. Грошевий, М. І. Панов. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2005. – С. 274, 275.

Борисова В. І. Юридичні особи за законодавством України // Матеріали II Міжнарод. студент. наук.-практ. конф. студ. та асп. –Х.: Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2007. – С. 6-8.

Жигалкін І. П. Установи як юридичні особи: Моногр. / Х. : Право, 2010. – 168 с.

Кучеренко І.М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права: Моногр. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – 328 с.

Корпоративне управління: Моногр. / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова; За ред. І. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2007.

Кравчук В.М. Корпоративне право: Наук.-практ. комент. законодавства та судової практики. – К.: Істина, 2005. – 720 с.

Спасибо-Фатєєва І.В. Створення юридичної особи // Юрид. радник. – 2004. – № 2. – С. 5-9.

Спасибо-Фатєєва І. Деякі розсуди про юридичні особи та їх організаційно-правові форми // Право України. – 2007. – № 2. – С. 118-122.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Страйд, 2009. – Т. 3. – Юрид. особа. – 736 с.

Т е м а 4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

П л а н

1. Поняття особистих немайнових прав та їх значення в цивільному праві.
2. Класифікація особистих немайнових прав.
3. Цивільно-правова охорона особистих немайнових прав та способи їх захисту.

Розкриваючи перше питання теми, необхідно звернути увагу на коло особистих немайнових прав, їх ознаки, з приводу яких виникають особисті немайнові права, надати дефініцію особистих немайнових прав та визначити їх місце в цивільному праві.

Класифікація особистих немайнових прав має важливе теоретичне і практичне значення, а тому всі особисті немайнові права залежно від певних критеріїв необхідно поділити на групи та розглянути окремі види особистих немайнових прав у другому питанні теми.

Далі слід зупинитися на понятті “охорона особистих немайнових прав” та “захист особистих немайнових прав”, надавши перевагу охороні особистих немайнових прав, що розуміється як сукупність засобів, які забезпечують як розвиток цивільних правовідносин в їх непорушному стані, так і відновлення порушених або оспорюваних прав. Доцільно навести способи захисту особистих немайнових прав, які застосовуються у випадках порушення цих прав.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и

Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму ВСУ від 27.02.2009 р. № 1// Вісн. Верхов. Суду України. – 2009. – № 3.

Братусь С.Н. Предмет и система советского гражданского права. – М.: Госюриздат, 1962. – 196 с.

Грибанов В.П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав // В.П. Грибачов. Осуществление и защита гражданских прав. – Изд. 2-е, стереотип. – М.: Статут, 2001. – С. 19-233.

Красавчикова Л.О. Личная жизнь граждан под охраной закона. – М.: Юрид. лит., 1983. – 160 с.

Красавчикова Л.О. Понятие и система личных неимущественных прав граждан (физических лиц) в гражданском праве Российской Федерации. – Екатеринбург: Изд-во Урал. юрид. акад., 1994. – 199 с.

Коробцова Н.В. Цивільно–правова охорона таємниць особистого життя людини. – Х: Харьк. держ. економ. ун-т, 2004. – 120 с.

Малеин Н.С. Охрана прав личности советским законодательством. – М.: Наука, 1985. – 164 с.

Малеина М.Н. Личные неимущественные права граждан: понятие, осуществление, защита. – М.: МЗ Пресс, 2000. – 244 с.

Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Моногр. / Відп. ред. Я.М. Шевченко. – К: КНТ, 2008. – 626 с.

Толстой В.С. Личные неимущественные правоотношения. – М.: Элит, 2006. – 200 с.

Т е м а 5. УЧАСТЬ ДЕРЖАВИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

П л а н

1. Поняття та ознаки держави і територіальних громад як суб'єктів цивільних відносин.
2. Правові форми участі держави, територіальних громад у цивільних відносинах.
3. Відповідальність держави, територіальних громад у цивільних правовідносинах.

Перш за все необхідно розкрити поняття держави як суб'єкта цивільних правовідносин. Для цього слід виділити основні ознаки та особливості участі держави в приватних (цивільних) відносинах, а також особливості участі в цивільних правовідносинах такого суб'єкта цивільних правовідносин, як територіальні громади.

Після з'ясування специфіки суб'єктного складу потрібно приділити увагу особливостям участі держави та її уповноважених органів, територіальних громад в особистих немайнових, речових та зобов'язальних правовідносинах.

Третє питання розраховане на розкриття особливостей цивільно-правової відповідальності та принципу розмежування відповідальності за цивільно-правовими зобов'язаннями.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Лист ВГСУ від 07.04.2008 р. № 01-8/211 // Вісн. госп. судочинства. – 2008. – № 3.

Андреев Ю.Н. Участие государства в гражданско-правовых отношениях. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2005. – 355 с.

Брагинский М.И. Участие советского государства в гражданских правоотношениях. – М.: Юрид. лит., 1981. – 192 с.

Виткявичус П.П. Гражданская правосубъектность Советского государства. – Вильнюс: Изд-во Вильнюс. гос. ун-та, 1978. – 155 с.

Советское гражданское право. Субъекты гражданского права / Под. ред. С.Н. Братуся. – М.: Юрид. лит., 1984. – 288 с.

Музика Л. Чи існують реальні суб'єкти права комунальної власності? // Право України. – 2002. – № 11. – С. 116-119.

Спасибо-Фатеева І.В. Деякі проблеми, пов'язані з участю держави Україна в цивільно-правових відносинах // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 4. – С. 96-107.

Первомайський О.О. Участь територіальної громади у цивільних правовідносинах: Моногр. –Х.: Страйд, 2005. – 184 с.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатеевої. – Х.: Страйд, 2010. – Т. 1. – Загальні положення. – 320 с.; 2009. – Т. 3. – Юрид. особа. – 736 с.

Т е м а 6. ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

П л а н

1. Загальна характеристика об'єктів цивільних прав.
2. Поняття та ознаки цінних паперів.
3. Класифікація цінних паперів, їх видові особливості.

При відповіді на перше питання потрібно дати визначення об'єктів цивільних прав, проаналізувати коло об'єктів за ст. 177 ЦК України, розглянути та розкрити їх основні ознаки, зокрема, оборотоздатність.

Далі необхідно проаналізувати дефініцію цінних паперів, що містяться у нормативно-правових актах, сформульовані в юридичній літературі, розкрити основні ознаки цінних паперів (літеральність, легітимація, абстрактність, автономність і презентація та ін.).

Третє питання передбачає висвітлення у розгорнутому вигляді окремих груп (пайових, боргових, іпотечних, приватизаційних, похідних та товаророзпорядчих цінних паперів) та видів цінних паперів, зокрема, емісійних та неемісійних; документарних та бездокументарних; на пред'явника, іменних та ордерних.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. № 978-IV з наст. змінами та допов. // Там же.

Про іпотечні облігації: Закон України від 22.12. 2005 р. № 3273-IV з наст. змінами // Там же.

Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898 – IV з наст. змінами та допов. // Там же.

Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2374-III з наст. змінами // Там же.

Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19.06.2003 р. № 979 – IV з наст. змінами та допов. // Там же.

Безклубий І.А. Цінні папери: поняття, зміст, юридичні характеристики // Право України. – 2001. – № 9. – С. 33-38.

Бервено С.Н., Яроцкий В.Л. Правовое регулирование вексельного обращения в Украине. – Х.: Право, 2001. – 512 с.

Бірюков В. Визначення поняття цінних паперів // Підприємництво, госп-во і право. – 2001. – № 6.

Лапач В.А. Система объектов гражданских прав. – СПб: Юрид. центр Пресс, 2002. – 544 с.

Мица Ю.В. Правова природа похідних цінних паперів: Моногр. – Х.: Вид. ФОП Лисяк Л.С., 2006. – 219 с.

Спасибо-Фатеева І. Обороздатність об'єктів цивільних прав // Право України. – 2005. – № 6. – С. 34-37.

Яроцкий В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції): Моногр. – Х.: Право, 2006. – 544 с.

Яроцкий В. Л. Правовідносини, що виникають з приводу цінних паперів як елемент механізму правового регулювання // Підприємництво, госп-во і право. – 2004. – № 3. – С. 42-45.

Т е м а 7. НЕДІЙСНІ ПРАВОЧИНИ

П л а н

1. Поняття та підстави визначення правочину недійсним.
2. Нікчемні правочини.
3. Оспорювані правочини.
4. Правові наслідки визначення правочину недійсним.

Щоб розкрити зміст першого питання, необхідно визначити поняття недійсного правочину, звернути увагу на ті умови та підстави, що призводять до недійсності й охарактеризувати їх.

Висвітлюючи друге питання, слід навести поняття нікчемного правочину, а також вичерпний перелік умов невідповідності правочину вимогам закону.

Відповідь на третє питання потребує аналізу поняття оспорюваних правочинів та його відмінних рис від нікчемного правочину. Крім цього, важливо визначити підстави і порядок

визнання правочину оспорюваним.

Четверте питання розраховане на аналіз правових наслідків визнання правочину недійсним. Варто звернути увагу на загальні наслідки, які є обов'язковими для будь-якого недійсного правочину, а також особливі правові наслідки окремих видів недійсних правочинів.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. з наст змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму ВСУ від 06.11.2009 р. № 9 // Вісн. Верхов. Суду України. – 2009. – № 12.

Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Лист ВГСУ від 07.04.2008 р. № 01-8/211 // Вісн. госп. судочинства. – 2008. – № 3.

Агарков М.М. Понятие сделки по советскому гражданскому праву // Сов. государство и право. – 1946. – № 3-4. – С. 41-55.

Гусак М., Данішевська В., Попов Ю. Нікчемні та оспорювані правочини: регулювання за Цивільним кодексом України // Право України. – 2009. – № 6. – С. 114-120.

Дзера О.В. Інститут правочину за новим Цивільним кодексом України // Антологія укр. юрид. думки: Зб. наук пр.: В 10 т. – К.: Вид. Дім Юрид. кн., 2005. – Т. 10.

Луць А.В. Тіньові угоди: поняття, ознаки, види: Університет. наук. зап. // Часоп. Хмельницьк. ун-ту управління та права. – 2005. – № 4. – С. 86-94.

Спасибо-Фатєєва І.В. Спірні питання недійсності правочинів та її наслідків // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2007. – № 3 (50). – С. 95-106.

Спасибо-Фатєєва І.В. Нікчемні правочини та їх наслідки // Вісн. госп. судочинства. – 2004. – № 2. – С. 178-184.

Спасибо-Фатєєва І.В. Недійсність правочинів, вчинених особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними // Нотаріат для вас. – 2007. – № 7-8. – С. 41-45.

Спасибо-Фатеева І.В. Наслідки недійсності правочинів // Вісн. госп. судочинства. – 2008. – № 4. – С. 79-87.

Ойгензихт В.А. Воля и волеизъявление (очерки теории, философии и психологии права). – Душанбе: Дониш, 1983. – 256 с.

Хейфец Ф.С. Недействительность сделок по российскому гражданскому праву. – М.: Юрайт, 2000. – 162 с.

Т е м а 8. ПРЕДСТАВНИЦТВО В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

П л а н

1. Поняття та підстави представництва.
2. Види представництва.
3. Довіреність.

Розкриваючи перше питання теми, потрібно дати визначення представництва як організаційного цивільно-правового відношення, його суб'єктів та змісту.

При відповіді на друге питання необхідно розглянути окремі види представництва, а саме – законне (обов'язкове), добровільне (договірне) і представництво, що виникає на підставі акта органу юридичної особи.

Розгляд третього питання передбачає визначення довіреності, аналіз її видів, вимог до форми довіреності, порядку та наслідків скасування довіреності. Особливої уваги вимагає довіреність юридичної особи та безвідкличні довіреності.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. № 978-IV з наст. змінами // Там же.

Інструкція про вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 3 берез. 2004 р. № 20/5 [Електрон. ресурс] // Система інформ.-прав. забезпечення “ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE”. Версія: 8.1.5.

Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських Рад народних депутатів України: Наказ Міністерства юстиції України від 25 серп. 1994 р. № 22/5 [Електрон. ресурс] // Там же.

Положення про порядок вчинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 груд. 2004 р. № 142/5/310 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 52. – Ст. 3492.

Порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лип. 2006 р. № 940 // Там же. – 2006. – № 27. – Ст. 1966.

Положення про Єдиний реєстр довіреностей: Наказ Міністерства юстиції України від 28.12.2006 р. № 111/5 // Там же. – № 52. – Ст. 3547.

Інструкція про порядок реєстрації виданих, повернутих і використаних довіреностей на одержання цінностей: Наказ Міністерства фінансів України від 16 трав. 1996 р. № 99 [Електрон. ресурс] // Система інформ.-прав. забезпечення “ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE”. Версія: 8.1.5.

Рясенцев В. А. Представительство и сделки в современном гражданском праве. – М.: Статут, 2006. – 603 с.

Спасибо-Фатеева І. Окремі проблеми представництва // Мала енцикл. нотаріуса. – 2005. – № 5. – С.30-35.

Журавльов Д. Довіреність юридичної особи та її форма при нотаріальному посвідченні правочину // Нотаріат для вас. – 2006. – № 12. – С.78-79.

Фріс І. Застосування Єдиного реєстру довіреностей // Мала енцикл. нотаріуса. – 2007. – № 1. – С. 26-29.

Т е м а 9. СТРОКИ ТА ТЕРМІНИ. ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

П л а н

1. Поняття та класифікація строків та термінів.
2. Позовна давність як різновид цивільно-правових строків.
3. Початок перебігу і закінчення позовної давності.
4. Зупинення і переривання позовної давності.

Відповідь на перше питання передбачає визначення строків і термінів, доцільно назвати критерії їх розмежування. Необхідно дати розгорнуту класифікацію строків за різними класифікаційними ознаками.

Далі зробіть аналіз легального визначення позовної давності (ст. 256 ЦК), її особливостей та сфери застосування. Варто також прокоментувати коло вимог, на які позовна давність не поширюється (ст. 268 ЦК). Слід зупинитись на окремих видах строків позовної давності, маючи на увазі, що строки позовної давності можуть бути загальні та спеціальні, та розкрити їх особливості.

Розглядаючи третє та четверте питання, потрібно не тільки проаналізувати відповідні цивільно-правові норми, а й практику їх застосування, підходи до тлумачення, що склалися в юридичній літературі.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и

Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України: Лист ВГСУ від 07.04.2008 р. № 01-8/211 // Вісн. госп. судочинства. – 2008. – № 3.

Вахонєва Т.М. Цільове призначення цивільно-правових строків // Підприємництво, госп.-во і право. – 2004. – № 9. – С. 68-71.

Горовець Є. Переривання позовної давності: сутність і призначення // Юрид. журн. – 2005. – №12 (42). – С. 102-111.

Кравцов М.А. Позовна давність в радянському цивільному праві. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1960. – 20 с.

Косинов С.А. Гарантийные сроки и сроки защиты прав потребителей: Учеб. пособие. – Х.: Нац. юрид. акад. Украины, 1998. – 23 с.

Кириллова М.Я., Крашенинников П.В. Сроки в гражданском праве. Исковая давность. – М.: Статут, 2006. – 48 с.

Луць В.В. Строки і терміни в новому Цивільному кодексі України // Юрид. Україна. – 2003. – № 11. – С. 3-8.

Пелипенко Е. Исковая давность и шестимесячный срок начисления штрафных санкций. Судебная практика // Юрид. радник. – 2007. – № 3. – С. 59-62.

Сарбаш С.В. Вопросы исковой давности // Хоз-во и право. – 2000. – № 5. – С. 13-24.

Фаршатов И.А. Исковая давность. Законодательство: теория и практика. – М.: Городец, 2004. – 192 с.

Шовкова О.В. Вимоги, на які позовна давність не поширюється: окремі проблеми застосування // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 1. – С. 76-83.

Шовкова О.В. Межі дії позовної давності як прояв диспозитивних засад цивільно-правового регулювання // Підприємство, госп-во і право. – 2006. – № 8. – С. 113-116.

Т е м а 10. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

П л а н

1. Поняття відповідальності в цивільному праві.
2. Види та форми відповідальності, підстави та умови відповідальності.
3. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.
4. Особливості відповідальності за порушення грошових зобов'язань.

Висвітлюючи перше питання теми, необхідно системно дослідити сутність цивільно-правової відповідальності як інституту цивільного права і одночасно як різновиду юридичної відповідальності. Слід торкнутися різних позицій, які склалися з цього приводу в літературі.

Відповідь на друге питання передбачає докладний аналіз конкретних видів і форм відповідальності, зокрема, договірної та не договірної (деліктної) відповідальності у виді відшкодування шкоди, стягнення неустойки та ін. У межах цього ж питання варто вказати, що є підставою цивільно-правової відповідальності й визначити загальні умови її виникнення.

Далі розкрийте такі підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності, як непереборна сила та випадок (казус).

Насамкінець охарактеризуйте наслідки порушення грошових зобов'язань та проаналізуйте відсотки річних та інфляційні втрати як форми цивільно-правової відповідальності за порушення грошових зобов'язань.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Братусь С.Н. Юридическая ответственность и законность. – М.: Юрид. лит., 1976. – 345 с.

Верховець А.А. Співвідношення цивільно-правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно-правової відповідальності // Вісн. госп. судочинства. – 2006. – № 1. – С. 125-130.

Верховець А.А. Про сплату процентів за ст. 625 ЦК України // Там же – 2005. – № 2. – С. 30-34.

Канзафарова І.С. Теорія цивільно-правової відповідальності: Моногр. – О.: Астропринт, 2006. – 264 с.

Печений О.П. Деякі аспекти відповідальності за порушення грошових зобов'язань // Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора: Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономико-прав. исследований; Отв. ред. В.К. Мамутов. –

Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2005. – С. 567-570.

Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: Моногр. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 432 с.

Примак В.Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика): Моногр. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 432 с.

Тархов В.А. Ответственность по советскому гражданскому праву. – Саратов: Изд-во Саратов. гос. ун-та, 1973. – 273 с.

Теньков С. Проблемні питання судового розгляду спорів, що пов'язані з відшкодуванням збитків // Вісн. госп. судочинства. – 2005. – № 2. – С. 127-130.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Страйд, 2010. – Т.1. – Загальні положення. – 320 с.

Т е м а 11. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ОКРЕМІ ВИДИ МАЙНА

П л а н

1. Особливості набуття права власності на земельну ділянку.
2. Специфіка та порядок набуття права власності на житло.
3. Володіння, користування та розпорядження підприємством як єдиним майновим комплексом.

При розгляді першого питання необхідно звернути увагу на поняття та значення земельної ділянки як правової категорії з чітко визначеними межами. Чому для набуття земельної ділянки у власність передбачається спеціальний порядок і власник наділяється не тільки правом власності, а і обов'язками: не змінювати цільове призначення, не заподіювати шкоди тощо.

Відповідаючи на друге питання, слід визначити поняття житла як об'єкта нерухомості, а також розглянути особливий

порядок набуття права власності на житло та його реєстрацію.

Висвітлюючи третє питання, важливо розглянути та дати поняття підприємства як єдиного майнового комплексу, умови та можливість розпорядження його майном, звернути увагу на повноваження власника з управління підприємством як об'єктом права.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Житловий кодекс УРСР від 30.06.1983 р. № 5464-10 з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III з наст. змінами та допов. // Там же.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-4 з наст. змінами та допов. // Там же.

Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-2/2004 (справа про права співвласників на допоміжні приміщення багатоквартирних будинків) // Офіц. вісн. України. – № 10. – Ст. 624.

Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.10.1991 р. № 7 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2004. – № 11.

Кривобок С.В. Правочини з підприємством як єдиним майновим комплексом : Моногр. – Х. : Право, 2009. – 176 с.

Право власності в Україні: Навч. посіб. / О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова, О.А. Підпригора; За заг. ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 816 с.

Скловский К. И. Собственность в гражданском праве. – М.: Дело, 2000. – 350 с.

Суханов Е. А. Приобретение и прекращение права собственности // Хоз-во и право. – 1998. – № 6. – С. 3-13.

Суханов Е.А. Общие положения о праве собственности и других вещных правах // Там же. – 1995. – № 6. – С. 29-46.

Т е м а 12. СПІЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

П л а н

1. Поняття та ознаки права спільної власності.
2. Право спільної часткової власності.
3. Право спільної сумісної власності.

Перше питання потребує чіткого визначення поняття права спільної власності, способів набуття та підстав виникнення права спільної власності. Необхідно звернути увагу на особливості правового регулювання вказаних правовідносин та критерії поділу права спільної власності на види.

Розглядаючи друге питання, слід зупинитись на визначенні частки у майні, на особливостях користування та розпорядження об'єктом спільної часткової власності. Також необхідно дати поняття та пояснення юридичної сутності переважного права співвласників.

Висвітлюючи третє питання, варто дати визначення поняття права спільної сумісної власності, встановити права і обов'язки співвласників, а також з'ясувати підстави набуття спільної сумісної власності, які передбачені законодавством.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и

Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-3 з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про практику застосування судами законодавства, що регулює право приватної власності громадян на жилий будинок: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.10.1991 р. № 7 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2004. – № 11.

Жилинкова И.В. Правовой режим имущества членов семьи. – Х.: Ксилон, 2000. – 376 с.

Жилинкова И. В. Право собственности супругов. – Х.: Ксилон, 1997. – 236 с.

Маслов В.Ф. Вопросы общей собственности в судебной практике. – М.: Госюриздат, 1963. – 233 с.

Право власності в Україні: Навч. посіб. / О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова, О.А. Підпригора; За заг. ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 816 с.

Т е м а 13. СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

П л а н

1. Загальні положення спадкування за законом.
2. Черги спадкоємців за законом.
3. Прийняття спадщини. Строк та порядок прийняття спадщини.
4. Спадкування за правом представлення. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія).

Висвітлюючи перше питання теми, необхідно дати визначення спадкування, охарактеризувати його суб'єктів та склад спадщини.

Відповідь на друге питання теми передбачає аналіз визначених ЦК України кола черг спадкоємців за законом. Крім того, важливо вказати порядок визначення ступеня споріднення та обчислення розміру частки кожного із спадкоємців за законом.

Далі доцільно охарактеризувати порядок прийняття спадщини, строки, в межах яких спадкоємець має вчинити дії щодо прийняття спадщини, порядок їх обчислення та наслідки пропущення.

Відповідаючи на четверте питання, наведіть визначення спадкування за правом представлення та спадкової трансмісії. Слід вказати умови їх застосування та навести ознаки, що відрізняють ці категорії спадкового права.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Інструкція про вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 3 берез. 2004 р. № 20/5 [Електрон. ресурс] // Система інформ.-прав. забезпечення “ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE”. Версія: 8.1.5.

Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2008. – № 6. – С.17

Зайка Ю.О. Проблеми, що виникають при застосуванні спадкового законодавства // Там же. – 2006. – № 3. – С. 30-35.

Зайцев Т.И., Крашенинников П. В. Наследственное право. Комментарий законодательства и практики его применения. – М.: Статут, 2006. – 522 с.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Страйд, 2009. – Т. 12. – Спадкове право. – 544 с.

Міненкова Н.О. Особливості застосування окремих положень Цивільного кодексу України щодо здійснення прав спадкоємця // Вісн. Верхов. Суду України. – 2006. – № 2. – С. 38-40.

Печений О.П. Оформлення спадкових прав: деякі практичні проблеми // Мала енцикл. нотаріуса. – 2006. – № 5 (29), жовт., 2006. – С. 40-46.

О.А. Підопригора, М.Г. Мельник, О.М. Мельник. Деякі проблеми спадкового права в ЦК України // Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування: Наук. зб. – К.: Слово, 2005. – 368 с.

Ромовська З.В. Проблеми у застосуванні норм спадкового права // Вісн. Верхов. Суду України. – 2007. – № 6. – С. 45-48.

Серебровский В.И. Очерки советского наследственного права (по изд. 1953 г.) // Избр. тр. по наследственному и страховому праву. – М. : Статут, 2003. – 558 с.

Т е м а 14. СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

П л а н

1. Поняття та загальна характеристика заповіту.
2. Порядок посвідчення заповіту.
3. Види заповітів.
4. Право на обов'язкову частку у спадщині.

Розкриваючи перше питання, слід дати визначення заповіту, охарактеризувати його основні ознаки, проаналізувати принципи спадкування за заповітом (свобода заповіту, особистий характер заповіту, таємниця заповіту тощо). Важливо також зупинитись на правах заповідача, що реалізуються ним при вчиненні заповіту.

Відповідь на друге питання передбачає аналіз вимог до форми заповіту, порядку його посвідчення нотаріусом. Крім того, важливо торкнутися питання щодо посвідчення заповіту, притриманого до нотаріального.

Далі необхідно розглянути такі види заповітів, як секретний заповіт, спільний заповіт подружжя, заповіт з умовою.

Насамкінець потрібно з'ясувати зміст та соціальне призначення права на обов'язкову частку у спадщині, умови і порядок його здійснення, особливості захисту. Необхідно встановити коло осіб, які мають право на обов'язкову частку, порядок обчислення розміру обов'язкової частки.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и

Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Інструкція про вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 3 берез. 2004 р. № 20/5 [Електрон. ресурс] // Система інформ.-прав. забезпечення “ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE”. Версія: 8.1.5.

Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. //

Вісн. Верхов. Суду України. – 2008. – № 6. – С.17

Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами виконавчих комітетів сільських, селищних, міських Рад народних депутатів України: Наказ Міністерства юстиції України від 25 серп. 1994 р. № 22/5 [Електрон. ресурс] // Система інформ.-прав. забезпечення “ЛІГА: ЗАКОН ENTERPRISE”. Версія: 8.1.5.

Положення про порядок вчинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 груд. 2004 р. №142/5/310 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 52. – Ст. 3492.

Порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 лип. 2006 р. № 940 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 27. – Ст. 1966.

Цивільний кодекс України: Наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. – Х. : Страйд, 2009. – Т.12. – Спадкове право. – 544 с.

Заїка Ю. Необхідні спадкоємці та розмір їх обов’язкової частки за новим цивільним законодавством України // Підприємництво, госп-во і право. – 2004. – № 9. – С. 60-62.

Підопригора О.А., Мельник М. Г. Мельник О.М. Деякі проблеми спадкового права в ЦК України // Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування: Наук. зб. – К.: Слово, 2005. – 368 с.

Печений О.П. Право на обов’язкову частку у спадщині: деякі практичні проблеми // Мала енцикл. нотаріуса. – 2007. – № 1 (31), лют., 2007. – С. 90-98.

Стельмах І.В. Основні засади та проблематика застосування норм спадкового законодавства України // Там же. – № 2 (32) – С. 41-48.

Узагальнення судової практики розгляду цивільних справ про спадкування: Судова палата у цивільних справах апеляційного суду м. Києва // Адвокат. – 2006. – № 4.

Т е м а 15. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

П л а н

1. Поняття права інтелектуальної власності.
2. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності.
3. Охорона права інтелектуальної власності.

Висвітлюючи перше питання теми, потрібно розглянути право інтелектуальної власності як вид творчої діяльності в об'єктивному та суб'єктивному значеннях. Слід проаналізувати дві групи прав, що складають зміст права інтелектуальної власності: особисті немайнові права та майнові права.

Для розкриття другого питання теми необхідно визначити коло об'єктів права інтелектуальної власності та назвати коло осіб, які можуть бути суб'єктами права інтелектуальної власності, зосередивши увагу на поділі всіх суб'єктів на первинних та похідних.

Питання охорони права інтелектуальної власності варто розкрити через дію принципу поєднання інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності та інтересів суспільства, розглянувши цивільно-правові способи охорони прав інтелектуальної власності.

С п и с о к н о р м а т и в н и х а к т і в т а д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. в ред. Закону України від 11.07.2001 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. в ред. Закону України від 01.06.2000 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов.

Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16.06.1999 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21.04.1993 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15.12.1993 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 05.11.1997 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних: Закон України від 23.03.2000 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Право інтелектуальної власності: Підруч. / За ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – К.: Вид. Дім Ін Юре, 2002. – 624с.

Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 156 с.

Підпригора О.А., Мельник М. Г. Мельник О.М. Право інтелектуальної власності в Цивільному кодексі України // Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування: Наук. зб. – К.: Слово, 2005. – 368 с.

Т е м а 16. АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

П л а н

1. Поняття авторського права.
2. Суб'єкти та об'єкти авторського права.
3. Суміжні права.
4. Цивільно-правовий захист авторських і суміжних прав.

Щодо першого питання теми, то тут потрібно розглянути авторське право як вид творчої діяльності в об'єктивному та суб'єктивному значеннях. Слід проаналізувати основні складові права на авторство.

Висвітлення другого питання вимагає з'ясування правового статусу автора, інших суб'єктів авторського права (правонаступників та спадкоємців автора, набувачів авторських прав). Необхідно розкрити сутність та види співавторства. Важливо також торкнутись статусу організацій колективного управління авторськими правами.

Далі, аналізуючи по третьому питанню суміжні права, варто встановити їх суб'єктів, об'єктів, зміст та види суміжних прав.

Четверте питання передбачає аналіз окремих способів захисту авторського права та суміжних прав, визначених ЦК та актами законодавства України про інтелектуальну власність.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. в ред. Закону України від 11.07.2001 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць: Закон України від 17 січ. 2002 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 10 черв. 2004 р. № 04-5/1107 // Вісн. госп. судочинства. – 2004. – № 3. – С. 52-65.

Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти авторського права і суміжних прав (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України): Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 22 січ. 2007 р.

№ 01-8/25 // Вісн. госп. судочинства. – 2007. – № 2. – С. 47-66.

Підопригора О.А., Підопригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 1998 – 156 с.

Підопригора О.А., Мельник М.Г. Мельник О.М. Право інтелектуальної власності в Цивільному кодексі України // Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування: Наук. зб. – К.: Слово, 2005. – 368 с.

Т е м а 17. ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ, ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

П л а н

1. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.
2. Право інтелектуальної власності на торговельну марку.
3. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Відповідь на перше питання передбачає визначення поняття комерційного найменування та прав, які воно породжує у суб'єктів. Слід також охарактеризувати ознаки комерційного найменування – істинність, виключність та постійність.

Розглядаючи друге питання, необхідно розкрити поняття та види торговельних марок, порядок та обсяг надання правової охорони торговельним маркам. Доцільно визначити коло суб'єктів права на торговельну марку, їх майнові права, включаючи право попереднього користування.

Насамкінець дайте характеристику права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Зупиніться на аналізі простого та кваліфікованого зазначення походження товару. Необхідно також описати випадки, коли правова охорона кваліфікованому зазначенню походження товару не надається.

Список нормативних актів та додаткової літератури

Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. з наст. змінами та допов. // Офіц. сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16.06.1999 р. з наст. змінами та допов. // Там же.

Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на знаки для товарів і послуг (торговельні марки) [за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України]: Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 22 січ. 2007 р. № 01-8/24 // Вісн. госп. судочинства. – 2007. – № 2. – С. 24-46.

Підопригора О.А., Підопригора О.О. Право інтелектуальної власності України: Навч. посіб. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 156 с.

Підопригора О.А., Мельник М.Г. Мельник О.М. Право інтелектуальної власності в Цивільному кодексі України // Цивільний кодекс України. Міркування з окремих проблем застосування: Наук. зб. – К.: Слово, 2005. – 368 с.

Крижна В. М. Право попереднього користувача на торговельну марку за законодавством України // Вісн. госп. судочинства. – 2004. – № 3. – С. 220-225.

Бегова Т. Захист прав на “ноу-хау” // Підприємництво, госп-во і право. – 2006. – №.6 – С.21-25.

З М І С Т

Загальні положення.....	3
Список нормативних актів та літератури до всіх тем.....	4
Тема 1. Предмет і метод цивільного права як галузі права.....	5
Тема 2. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.....	7
Тема 3. Юридичні особи в цивільному праві.....	9
Тема 4. Загальна характеристика особистих немайнових прав фізичної особи.....	11
Тема 5. Участь держави та територіальних громад у цивільних відносинах.....	13
Тема 6. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.....	14
Тема 7. Недійсні правочини.....	16
Тема 8. Представництво в цивільному праві.....	18
Тема 9. Строки та терміни. Позовна давність.....	20
Тема 10. Відповідальність в цивільному праві.....	21
Тема 11. Право власності на окремі види майна.....	23
Тема 12. Спільна власність.....	25
Тема 13. Спадкування за законом.....	26
Тема 14. Спадкування за заповітом.....	28
Тема 15. Загальна характеристика права інтелектуальної власності.....	30
Тема 16. Авторське право і суміжні права.....	31
Тема 17. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг.....	33

Навчальне видання

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

*для студентів III курсу
заочного факультету*

У к л а д а ч і: БЄГОВА Таміла Іжрасівна,
ЖИГАЛКІН Іван Павлович,
ІСАЄВ Арсен Миколайович,
КРАТ Василь Іванович,
КРИВОБОК Світлана Володимирівна,
НОВОХАТСЬКА Яна Володимирівна,
ТАШ'ЯН Роман Іванович.

Відповідальна за випуск *В.І. Борисова*

Редактор *В.В. АрнаUTOва*

Комп'ютерна верстка *Л.П. Лавриненко*

План 2010, поз. 23.

Підп. до друку 25.10.2010. Формат 84x108 ¹/₃₂. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 2,25. Облік.-вид. арк. 1,31. Вид. № 31.
Тираж прим. Зам. № 3682. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.